

Proč se děti bojí přírody?

Rodiče a vychovatelé se setkávají s dětmi, které vyjadřují strach, štitivost či nepohodlí při přímém kontaktu s přírodou. Odmítají si sednout do trávy, zout si boty při přebrodění potoka, dotknout se slimáka nebo brouka, přespát v lese. Jsme svědky situací, kdy samotná chůze terénem je pro děti náročná, neznámá, nechťejí se dotknout stromu, aby se ho přidržely, apod. Takové nepříjemnosti přitom mohou potkat i děti, které doma u filmu vyjadřují velký soucit s ohroženou přírodou, nebo mají z četby encyklopedií hluboké znalosti o světě zvířat. Pocit bezpečí a pohodlí v přírodě tedy souvisí s jinou stránkou vztahu k přírodě. Můžeme ji souhrnně označit jako schopnosti a dovednosti pro kontakt s přírodou (jakožto jedné z charakteristik osobního vztahu k přírodě podle Krajhanzla, více viz www.vztahkprirode.cz).

Co je tedy zdrojem pocitů strachu, štitivosti či nepohodlí v přírodě u dětí? Odpověď můžeme hledat v různých disciplínách zabývajících se chováním člověka v přírodě a k přírodě, které se setkávají v oboru ekopsychologie (přehled nabízí např. česky vydaná publikace autorek Winter, Koger, 2009). Evoluční biologové považují tyto stresové reakce za zdravé a původně přímo životně nezbytné. V průběhu evoluce pomáhaly zvládat zjevnou hrozbu, což umožňovalo jedincům přežít. Můžeme však namítnout, že se lidé v projevech strachu z přírody liší, nemluvě o ubývajících člověku nebezpečných predátorech, takže genetická predispozice nám plně vysvětlení nezaručí. Vraťme se proto ke schopnostem a dovednostem pro kontakt s přírodou. Na základě českých i zahraničních výzkumů lze říci, že pociťované pohodlí a bezpečí, jinými slovy adaptace na přírodní prostředí, úzce souvisí s celkovým rozsahem a mírou zkušeností s pobytem v přírodě. Znamená to, že děti, které mají pestré zkušenosti s pobytem v přírodě (za deště, pohyb houštím, spaní pod širákem apod.), prožívají tento pobyt s menší mírou strachu a nepohodlí než vrstevníci, kteří tyto příležitosti nemají. Ukazuje se také, že strach z přírody může růst s věkem. Tříleté dítě si se zájmem prohlíží žábu v ruce, desetileté již může pociťovat štitivost či strach. Na vině mohou být silně emotivně zobrazené či vyličené příběhy (filmy, zveličené historky, literatura), které nejsou korigovány vlastní zkušeností s danou situací či laskavým vychovatelem, který uvede věci na pravou míru. Výsledkem je „předběžná opatrnost“ při kontaktu s přírodou, kterou doprovázejí nepříjemné pocity.

K pocitu bezpečí a pohodlí může přispět dobré vybavení pro pobyt v přírodě. Dovednost zvolit jej správně a umět jej využít je také nedílnou součástí schopností a dovedností pro kontakt s přírodou. Vybavení je jednou ze základních podmínek dobré pohody dětí např. v lesních mateřských školách (více viz www.lesnims.cz), vyznačujících se celoročním pobytem dětí v přírodě. Na druhou stranu přílišná ochrana před kontaktem s přírodou také není žádoucí. Nabízí se analogie s pobytem ve sterilním prostředí. Člověk chrání se od hlavy k patě před očekávanými „nástrahami“ pobytu venku (v ekopsychologii se pro tento typ ochrany setkáváme s pojmem civilizační glazura) je více choulostivý a zranitelný.

V závěru se tak dostáváme k dalšímu významnému předpokladu pro zmírnění strachu z přírody. Každý má svou míru bezpečí a pohodlí jinde. Pro rozvoj schopností a dovedností pro kontakt s přírodou je proto dobré vnímat a respektovat tyto vlastnosti a nastavovat organizmu takovou zátěž, která je pro něj snesitelná a přínosná. Přispějeme tak k postupnému rozvoji dovedností dítěte užitečných pro život v kontaktu s přírodou, která se mu odvděčí zážitky a okamžiky, jež by mu strach nedovolil prožít.

Tereza Vošahlíková

PhDr. Tereza Vošahlíková

Asociace lesních mateřských školek
Šlikova 47, Praha 6
info@lesnims.cz
